

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΩΛΗΣΕΩΣ¹

Καλλιρόη Α. Παντελίδου
Αν. Καθηγήτρια Νομικής ΔΠΘ

Η επιμήκυνση του χρόνου παραγραφής των αξιώσεων του αγοραστή εξαιτίας ελαττωματικότητας του πράγματος, η οποία επήλθε με την τελευταία εκτεταμένη νομοθετική αλλαγή (ν. 3043/2002), αποτελεί σημείο αναφοράς στο νέο δίκαιο της πώλησεως. Ακόμη και αν δεν συμφωνεί κανείς πολύ με την έκταση της αλλαγής, ακόμη και αν αποκρούεται με αρκετή δόση υπερβολής και μόνον η σκέψη του να θιγεί ο Αστικός Κώδικας, ωσάν να αποτελεί ιερό κείμενο ή Σύνταγμα, ακόμη και αν συγκαταβατικά χαμόγελα προσπαθούν να υποβιβάσουν τη νομοθετική μεταβολή, σε ένα σημείο υπάρχει συμφωνία: στο ότι ήταν τόσο στενή, ιδίως στα κινητά, η παραγραφή, ώστε η θεαματική επιμήκυνσή της από εξάμηνο στα δύο χρόνια και από δύο χρόνια στα πέντε, στα κινητά και τα ακίνητα αντιστοίχως (νέα ΑΚ 554), υπήρξε αναγκαία, επιβεβλημένη όχι μόνον από την κοινοτική οδηγία 1999/44/ΕΚ, αλλά κυρίως από τις ανάγκες των συναλλαγών και επιτυχής. Ορισμένες σκέψεις που γεννώνται από την επιμήκυνση αυτή θα προσπαθήσω να μοιρασθώ μαζί σας.

Ι. Ένα ερώτημα που μπορεί να απασχολήσει την πράξη είναι η ενιαία χρήση του όρου παραγραφή για όλα τα δικαιώματα του αγοραστή, ενώ, όπως γίνεται δεκτό, στα δικαιώματα αυτά δεν υπάγονται μόνον αξιώσεις, όπως οι αξιώσεις διορθώσεως, αντικαταστάσεως, αποζημιώσεως, αλλά και τα διαπλαστικά δικαιώματα της υπαναχωρήσεως και της μειώσεως του τιμήματος, που κανονικά υπάγονται σε αποσβεστική προθεσμία. Πρακτική σημασία έχει η διαφορά και για το αν θα λαμβάνεται υπόψη από το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως² η προθεσμία αυτή, εφόσον προκύπτει από το υλικό που έχουν προσκομίσει οι διάδικοι. Νομίζω ότι ορθότερη είναι η ενιαία αντιμετώπιση, ώστε εάν ο πωλητής δεν προτείνει την παρέλευση του χρόνου, να μην μπορεί το δικαστήριο να τη λάβει υπόψη του. Επιχείρημα μπορεί να αντληθεί και από το άρθρο 557 ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο ο πωλητής δεν μπορεί να επικαλεσθεί την παραγραφή, αν βαρύνεται με δόλο, δηλ. κατά κανόνα απαιτείται επίκληση εκ μέρους του.

ΙΙ. Άλλο ζήτημα, συναφές με τη νομική φύση των δικαιωμάτων του αγοραστή

1. Παρέμβαση στην Ημερίδα της 2.4.2003 στη Νομική Κομοτηνής με θεματικό κύκλο «Το νέο δίκαιο της πώλησεως». Δημοσιεύεται όπως παρουσιάστηκε προφορικά, εμπλουτισμένη με ορισμένες υποσημειώσεις.

2. Βλ. υπό το προηγούμενο δίκαιο Δωρή, ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, άρθρα 554-558, ο οποίος υποστηρίζει ότι εφόσον η άσκηση της αναστροφής ή της μειώσεως του τιμήματος δημιουργεί μια νέα νομική κατάσταση, θα πρέπει το δικαστήριο να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν επήλθε η μεταβολή αυτή. Αντίθ., υπέρ της ενιαίας αντιμετώπισεως του χρονικού ορίου ως παραγραφής, Φίλιπ, ΕνοχΔ, ΕιδΜ, 5η έκδ. (2002) § 13 σ. 80 υποσημ. 2, Κορνηλάκη, ΕιδΕνοχΔ (2002), § 50 13 σ. 302.

είναι το εξής: Εάν τα διαπλαστικά δικαιώματα της υπαναχώρησης και της μείωσης του τιμήματος ασκηθούν εξωδίκως, ενώ δεν έχει ακόμη συμπληρωθεί η παραγραφή, πρέπει να ασκηθεί στη συνέχεια δικαστικά μέσα στον ίδιο χρόνο και η αγωγή του αγοραστή (αναγνωριστική ή κατανηφιστική) ή του πωλητή (αναγνωριστική), που θα κρίνει αν επήλθε η σκοπούμενη διάπλαση ή μπορεί να ασκηθεί και αργότερα; Το επιχείρημα υπέρ του ότι πρέπει να ασκηθεί μέσα στην παραγραφή ήταν ότι αλλιώς υπήρχε σοβαρός κίνδυνος ανασφάλειας στις συναλλαγές³. Το επιχείρημα της αντίθετης απόψεως ήταν ότι η πιθανότητα πραγματώσεως του κινδύνου αυτού είχε υπερεκτιμηθεί⁴. Νομίζω ότι το προβάδισμα στο νέο δίκαιο πρέπει να δοθεί στην πρώτη άποψη. Ασκώντας εξωδίκως ο αγοραστής μείωση ή υπαναχώρηση, έχει αρκετό πλέον χρόνο, εάν αμφισβητηθεί από τον πωλητή, να ασκήσει και δικαστικά το δικαίωμά του. Η επιμήκυνση του χρόνου διευκολύνει τον αγοραστή να ασκήσει τα δικαιώματά του και πολλαπλασιάζει τον κίνδυνο ανασφάλειας, αν δεν τα ασκήσει.

III. Ένα ερώτημα που είχε απασχολήσει και το προηγούμενο δίκαιο, ήταν εάν στη σύντομη (τότε) εξαμηνιαία ή διετή παραγραφή, υπήγοντο και οι λεγόμενες δευτερογενείς αξιώσεις του αγοραστή, αξιώσεις δηλ. που είναι απόρροια της ασκήσεως των δικαιωμάτων του αγοραστή, λ.χ. η αξίωση για επιστροφή του τιμήματος μετά από την άσκηση της αναστροφής ή της αποδόσεως των δαπανών. Μάλλον κρατούσα πρέπει να θεωρηθεί η άποψη, η οποία απέρριπτε το ότι οι αξιώσεις αυτές υπήγοντο στη σύντομη παραγραφή⁵. Ας δούμε όμως πού μπορεί να οδηγήσει η άποψη αυτή. Εάν ο αγοραστής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης εξωδίκως, στη συνέχεια πρέπει να ασκήσει κατανηφιστική αγωγή για την επιστροφή του τιμήματος, αφού η διάπλαση επήλθε με την άσκηση της υπαναχώρησης και η πώληση ανετράπη. Εάν δεχθούμε ότι θα υπάγεται η αξίωση για απόδοση του τιμήματος στη γενική παραγραφή της εικοσαετίας, ερχόμαστε σε αντίθεση με τον ίδιο το νόμο (νέα ΑΚ 554), που υπάγει στο εξαμήνο ή τη διετία, όλα τα δικαιώματα του αγοραστή από την ελαττωματικότητα.

Εξάλλου, εάν ο αγοραστής ασκήσει την υπαναχώρηση με κατανηφιστική αγωγή, με αυτήν θα απαιτεί και πάλι την επιστροφή του τιμήματος⁶. Δεν είναι ορθό από

3. Βλ. Δωρή, ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, άρθρα 554-558, αριθ. 13, ΠρΑρτ 4/1994, Αρμ 1994, 795.

4. Βλ. Κορνηλάκη, ΕιδΕνοχΔ (2002), § 50 13 σ. 306.

5. Βλ. Δωρή, ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, άρθρα 554-558, αριθ. 14, Κορνηλάκη, ΕιδΕνοχΔ (2002), § 50 13 σ. 307, Φίλιο, ΕνοχΔ, ΕιδΜ, 5η έκδ. (2002) § 13 σ. 80, με πλούσιες παραπομπές στην υποσημ. 3, Αυγουστιανάκη, Παραγραφή - Παροχή εγγύησης - Αναγωγικά δικαιώματα του πωλητή (Εισήγηση, στο Συνέδριο Αστικολόγων, Κέρκυρα, 2002) 3.2.3.2. Αντίθ. βλ. ΑΠ 605/1991, ΕλΔ 32 (1991), σ. 1257, με εξαίρεση την περίπτωση κατά την οποίαν ο πωλητής είναι υπερέημερος περί την παραλαβή του πράγματος, Παπανικολάου/Ρούσσο/Χριστοδούλου/Καραματσάο (- Χριστοδούλου), Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή, 2003, άρθρ. 554, αριθ. 674-680.

6. Για το ότι η άσκηση μιας τέτοιας αγωγής εμπεριέχει σιωπηρή δήλωση υπαναχώρησης, βλ. Κορνηλάκη, ΕιδΕνοχΔ (2002), § 50 13 σ. 274.

την άποψη οικονομίας της δίκης και με δεδομένη την επιμήκυνση του χρόνου, να δεχόμαστε τέτοια διαιώνιση των αξιώσεων του αγοραστή από την πώληση. Το ίδιο θα ισχύει και για την αξίωση του αγοραστή να του αποδοθούν οι δαπάνες που έκανε για το πράγμα, τουλάχιστον όσες έγιναν έως την άσκηση της υπαναχωρήσεως⁷. Σίγουρα δεν καλύπτονται από το γράμμα του νόμου, δεν υπάγονται δηλ. στη διετία ή πενταετία, οι αξιώσεις του πωλητή, π.χ. η αξίωσή του για την επιστροφή του πράγματος στην υπαναχώρηση ή στην αντικατάσταση⁸. Αλλά στην περίπτωση αυτή δεν διαιωνίζονται οι αξιώσεις του πωλητή: Ο αγοραστής έχει την πρωτοβουλία (με την επιφύλαξη της ΑΚ 546 § 1) και με την άσκηση των δικαιωμάτων του αναγκάζει και τον πωλητή να ασκήσει τα δικά του. Για παράδειγμα, αν ζητήσει το τίμημα, θα αποκρουσθεί με την ένσταση του μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος, αν δεν επιστρέψει το αντικείμενο.

IV. Τελευταίο ζήτημα είναι αυτό της παραγραφής της αποζημιώσεως για τη ζημία που δεν καλύπτεται από την άσκηση του δικαιωμάτων του αγοραστή και η οποία μπορεί πλέον να ασκηθεί σωρευτικά με αυτά, κατά τη νέα ΑΚ 543 εδ. 1. Κατά το παλιό δίκαιο που δεν προέβλεπε σωρευτική άσκηση της αξιώσεως αποζημιώσεως και των λοιπών δικαιωμάτων του αγοραστή, είχε καταβληθεί προσπάθεια να θεμελιωθούν κυρίως οι περαιτέρω ζημίες σε άλλες διατάξεις, όπως η ευθύνη από τις διαπραγματεύσεις (ΑΚ 197-198), οι αδικοπραξίες (ΑΚ 914 επ.) ή η καλόπιστη εκπλήρωση των ενοχών (ΑΚ 288 σε συνδ. με 330), οπότε ακολουθούσαν την παραγραφή των διατάξεων αυτών, πενταετή ή εικοσαετή⁹. Με την τωρινή ρητή πρόβλεψη σωρευτικής ασκήσεως, *παρέλκει η θεμελίωση σε άλλες διατάξεις* και η άσκηση της μη καλυπτόμενης αποζημιώσεως θα ακολουθήσει τη διετή ή πενταετή παραγραφή.

V. Ας μου επιτραπεί πολύ σύντομα και μία σκέψη δικαιοπολιτικού χαρακτήρα. Με την αλλαγή μόνον του δικαίου της πώλησεως, διατηρήθηκαν σε βασικότερες συμβάσεις πολύ σύντομες παραγραφές. Αναφέρομαι βεβαίως κυρίως στις αξιώσεις του εκμισθωτή εναντίον του μισθωτή για αποζημίωση εξαιτίας μεταβολών και φθορών (ΑΚ 602 εδ. 1) ή του μισθωτή εναντίον του εκμισθωτή για δαπάνες (ΑΚ 603) ή και στις αξιώσεις του εργοδότη εξαιτίας ελλείψεων του έργου, στα κινητά (ΑΚ 693), όπου το εξάμηνο διατηρείται πανηγυρικά. Σκέπτομαι μήπως αποτελεί

7. Πρβλ. ΟλομΑΠ 17/1993, ΝοΒ 1994, 975, με σύμφωνες παρατηρήσεις *Ανθής Πελένη - Παπαγεωργίου*, που δέχθηκε ότι δεν υπάγονται στη σύντομη εξάμηνη (για κινητά) παραγραφή της παλαιάς ΑΚ 554 οι δευτερογενείς αξιώσεις, που γεννώνται ως περαιτέρω συνέπεια της ασκήσεως των δικαιωμάτων αναστροφής ή μειώσεως του τιμήματος, όπως οι αξιώσεις για δαπάνες του πράγματος που πραγματοποιήθηκαν μετά την αναστροφή. Κατά την απόφαση αντίθετη εκδοχή θα οδηγούσε στην παραγραφή των αξιώσεων αυτών, αφού μεταξύ εγγειρίσεως του πράγματος και πραγματοποίησε των δαπανών θα είχε συμπληρωθεί ο χρόνος παραγραφής της παλαιάς ΑΚ 554.

8. Βλ. *Δωρή*, ΑΚ Γεωργιάδη - Σταθόπουλου, άρθρα 554-558, αριθ. 14.

9. Βλ. *Κορνηλάκη*, Επίτομο ΕιδΕνοχΔ (2000), σ. 155.

ήδη αντινομία η επιμήκυνση μόνο στην πώληση και για το λόγο αυτό δεν αποκλείεται να ανοίγει ήδη ο δρόμος για την επιμήκυνση και στις συγγενείς και πολύ σημαντικές αυτές συμβάσεις.

VI. Από τις σκέψεις που σας εξέθεσα, καταβλήθηκε προσπάθεια να ισχύσει η νέα παραγραφή για όλα τα δικαιώματα του αγοραστή από την ελαττωματικότητα και τις αξιώσεις που γεννώνται από την άσκηση των δικαιωμάτων αυτών. Είναι γεγονός ότι η «επιμήκυνση» επηρέασε τις απόψεις που διετύπωσα. Μήπως όμως και στο προηγούμενο δίκαιο δεν είχε καταβληθεί, αντιστρόφως, εργώδης προσπάθεια να διευρυνθούν τα όρια ασκήσεως των δικαιωμάτων του αγοραστή; Οπωσδήποτε, η παραγραφή, ως ένσταση συνειδήσεως, δεν μπορεί παρά να επηρεάζει και τις συνειδήσεις ερμηνείας της.